

КИШЛОК ЖАКЖАКАТИ

1988 йил 9 февраль

СЕШАНБА

№ 33 (4.229)

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади

Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади

Баҳоси 3 тийин.

Колхоз Намунавий устави лойиҳаси муҳокамада

ТАЛАБ ҚИЛГАН МАСЪУЛИЯТНИ ҲАМ БИЛСИН

Қумқўрғон районидagi «Қизил Октябрь» колхозини аъзолари Намунавий устави лойиҳасини манфаватдорлиги билан муҳокама қилмоқдалар. Бунда улар тўлиқ ҳужжатли ҳисоби ҳамда ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш шароитида тошмирилган иш учун фидойилик, масъулият ҳисси катта аҳамият касб этишини алоҳида таъкидлашмоқда. Бу муҳим ҳужжат барча агроустакларда ва чорвачилик фермаларида ўрганилаётган. Таклиф-мулоҳазалар ҳисобга олиниб, умуллаштириллапти.

Раҳима МИРЗАЕВА,
бригада бошлиғи, область
Советининг депутаты

Намунавий устави лойиҳасида колхоз аҳлининг дил изҳори, ўй-фикрлари илгари тизилган мунчодек аниқ ва равшан билан келди. Деҳқон бўлиш — катта шараф. Давлатимиз колхозга, унинг ҳар бир аъзосига кенг ҳуқуқлар бериб қўйди. Айни пайтда зиммасидаги вазифалар ҳам кичик эмас. Яширишнинг ҳождети йўқ. Ушбу муҳим ҳужжатни ўқиб, шундай ҳиссасида қайиб, ҳаяжонландим. Қайта қуриш, демократия шарафатини қўлинг! Мен эмас, ишончим комилки, бундан йигирма-ўттиз йил муқаддам меҳнат феолиятининг колхоздан бошланган тенгқўлларим ҳам устави юзини қўйишган. Колхозда ҳужжатли ҳаётнинг қонуни ҳисобланган шундай муҳим ҳужжат фақат битта бўлиб, у ҳам правление раисининг темир сендигида сақланган. Колхозчи эса далада ёки фермада тер тўкиб ишлашни билган, холос.

Бугунги кун эса ўзгача. Жамиятимизда амалга оширилган қайта қуриш, ошкоралик, янгиликлар жараёнида колхозчилар ҳам фол иштирок этишмоқда. Биз устави таъини билан яқиндан таниш бўлишимиз, мунодилик феолиятимизда уларга тўлиқсизлик ризио этмоғимиз керак. Чунки эскича, юқоридан бўладиган тошмирилларнинг ўйламай-нотмай, маъини чакмадан баъжаридиган пайтлар ўтди. Ҳақиқий аҳолининг, шароитин ҳисобга олмасдан берилмаган тошмирил деҳқон қаддини бучкайтириб қўйиш ҳеч кимга сир эмас. Колхозчи ўз ҳужжатининг ҳақиқий аъзоси, эгаси экан, ҳар бир ишни унинг ўзи режалаштириб, имкониятлардан келиб чиққан ҳолда ҳаракат қилса, кутилган натижага эришиши мумкин. Кенгашли тўй тарқамас, деб бежиз айтилган. Бизда-чи, ҳали ҳам планлаштиришда колхоз широти, имкониятлар билан ҳисоблашмасдан юқоридан таъин қўйишга барҳам берилмаган.

Бундан иш услубининг маъсулоти етиштиришни қўйиштиришга, танларга, даромадга салбий таъсирини йўқ, дейсизми? Буноғи йил гектардан 43 центнердан илпак пахта етиштирган эдик. Юбилей йилда план қийинчилиги билан баъжарилди. Бир йилда ҳосилдорлик росе беш центнерга кемайдиган. Давлатга 37 тонна пахтаи озо сотдик. Даромад ҳам қарийб 37 минг сўмга кемайдиган. Деҳқонларимиз ёмон меҳнат қилишганини ёки об-ҳаво нуқулларига таъсир этганини Ҳар киласам ҳам эмас. 1986 йилда илпак пахтаи маҳаллий Т-14 нави уруғини эккан эдик. Бу нави қандай парвариш қилиш, сугортиш, озанлантириш, қечон чеканка ўтказишни деҳқонларимиз ахши билишди. Меҳнатга яреша даромад ҳам чекки бўлмади.

Деҳқонларимизга қолса, ўтган йили ҳам худди шу нави эккишдик. Йўқ, иктивар деҳқондан кетди. «Кетиларининг тошмирилгани баъжариб керак, деб 60 гектар майдонга 9883-И нигича толади, 14 гектарга эса 138-Ф нави ўрта тола пахта чигитини ташладик. Унинг агро-техникаси билан мулоқо таъин эмас эдик. Эктимол шунинг учун ҳам натижа биз кутгандек бўлмагандир. Бир килограмм ҳам илпак пахта маҳаллада терилмади. Фақат бизнинг бригадамизда эмас, оластадаги кўпгина колхозларда деҳқонлар ана шундай тенг аҳолида қолдик. Ҳа, деҳқон билан фикрлашмасдан, иссиқ хоналарда ўтириб берилмаган тошмириллар ноҳуш оқибатларга олиб келди.

Колхозчилар муҳокамасига ҳавола этилган Намунавий устави лойиҳасига қўшимчалар, ўзгаришлар киритиш билангина аҳоли ўғилламайди. Бизнинг устави фақат колхоз раҳбарлари ёки колхозчилар эмас, балки партия, совет таъкилотлари, ҳужжатли органларнинг бошлиқлари ҳам атрафлича ўрганишлари, уни

ишда мукамаллик етишмайди. Юқоридан берилмаган контрол ракам ҳужжатли имкониятлари ҳисобга олинмаган ҳолда белгиланади. Ун бешинчи бандининг учинчи абзаци қуйидаги тахрирда бўлишини истардик: «Колхоз планларини тузиш чоғида ўз имкониятларидан келиб чиққан ҳолда жамоат ҳужжатининг кенгайтирилган қайта ишлаб чиқаришини таъминлаш ҳамда колхоз территориясида яшаб турган колхозчилар ва бошқа гражданиларнинг шахсий ерданчи ҳужжатларини ривожлантириш, давлат олдиди мажбуриятларини баъжариб, маъсулоти етиштиришни ривожлантириш ҳамда колхозчиларнинг маънавий ва маданий-маънавий ҳаётини янада тўлғироқ қондиришнинг асосий маъна сифатида ялпи даромадин бутун чоралар билан қўлайтириш зарурати ама қилади».

VI бобнинг 27-бандида «Колхозчининг айби билан сифатсиз баъжарилган ишга ҳақ тўлаб, майда ёки бунинг учун ҳақ миқдори тегишлича кемайтирилади» деб ёзилган. Гап маъсулоти сифатини ахшилаш тўғрисида экан, менимча, бу ўринда ҳақ қандай ён бериш бўлиши мумкин эмас. Маъжур банддаги «ёки бунинг учун ҳақ миқдори тегишлича кемайтирилади» деган қисми ортиқча деб ҳисоблайман.

Нормўмин СОДИҚОВ,
механизатор

Баъзан колхоз марказий ремонт устакхонаси ҳолини айланиб юриб, таъжубдан ёқа ушлайсан. Шундай техника воситаларига қўйинг тушадик, улар бирон марта ҳам дала юзини қўрмаган. Баъзилари занглаб ётди, ҳаёт эҳтиёт қисмларга айлантирилди. Ахир ҳар бири фелон сўм туради-ку! Уни тайёрлаш учун завод ишчиларининг меҳнати, сотиб олиш учун эса колхоз маблағи сарф бўлган. Устави лойиҳасини ўрганиш чоғида колхозимиз бош экономика қизик бир фактини айтиб қолди. Колхозимизда ҳозир мулоқо ишлатилмайдиган 30—35 минг сўмлик техника воситалари сақланмаганд экан. Булар — ўрмон қўчаларини экандин саялка, енгил тулпарда ишлатилмайдиган матига ва ҳокимлар. Ҳўш, уларни нима учун сотиб олишди? Колхоз Намунавий устави лойиҳасида колхоз маблағини соҳуқчиларга қўйишга чора тўғрисида ҳам жуда тўғри фикр борлиги мени қувонтирди.

Мен 24 йилдан буён меҳанизатор. Бир чоппи технорини сажини йил ишлатдим. Техниканинг умрини узайтириш меҳанизаторнинг қўлида. Тракторини вақтида тозалаш, ёллаб турганига, эҳтидорсиз қондирмасангиз, у деҳқоннинг оғирини енгил қилмайдир. Афсуски, баъзи ҳақсизларини кескида ишлатишди-ю ун аъйлаб сажини унуттишди. Атрафчусиларимизда га ражнинг йўлигига ҳам ишнинг белгиле тепалити. Қўпгина технорини воситалари оқик жойда қолаётди. Тўлиқ ҳужжатли ҳисоби ҳамда ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ўтиб меҳнат қилиш техникага бундай муносабатда бўлишга йўл қўймайди. Ҳа, колхоз раҳбарлари ва мухасисларини ҳам энди колхоз даромади эвазига ҳотамтойлик қилишиб, ишлатилмайдиган техника воситаларини сотиб олишмайди.

Устави лойиҳасининг «Колхоз мулкни» бобидаги баъзи бандларига аниқлик киритиш лозим. Масалан, 13-банднинг иккинчи абзацида «модий техника таъминоти корхоналари ва таъкилотлари билан тузилмадан шартномалар асосида улгуржи савдо тартибиде ва лимитлар асосидан сўзлари» деган кейин «ишлаб чиқариш учун» зарур сўзлари қўйилса, тўғри бўлади.

Эсон ЖУРАЕВ,
колхоз правленийсининг
раиси

Колхоз Намунавий устави лойиҳасининг муҳокамаси амагга ошириб етиштирилди. Мининг чуқур тахлил этиб, ҳаёт қўришининг янги босқичида қандай ҳаракат қилишимиз кераклигини белгилаб олиш имконини берапти. Бу ўзига ҳоким колхозчиларимиз фикрини қайрамоқда. Давлатга 6 минг тонна пахта ва бошқа қишлоқ ҳужжатли маъсулоти лари етказиб бериш мажбу

риятини олганмиз. Утган йил якулари ёмон бўлмади. Давлатга деҳқончилик ҳамда чорвачилик маъсулоти лари «со-тиш тошмирилари муваффақиятли баъжарилди. Колхоз 9,5 миллион сўм даромад олди. Соф фойда 6,5 миллион сўмни ташкил этди. Ҳозир давлат банкдаги жорий ҳисобда 6,2 миллион сўм жамғармамиз бор.

Бу рақамларни тилга олишимизнинг боиси шунки, янги йилдан область колхозлари ва совхозлари тўлиқ ҳужжатли ҳисоби ҳамда ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ўтказилди. Сирасини айтганда, биз аллақачон худди шу асосда ишлаймиз. Маблағ билан ўзимизни ўзимиз таъминлаймиз. Шундай бўлса-да, янги шароитда ўз феолиятимизни яна бир қарра тахлил қилиб, унга баъзи ўзгаришлар киритаялмиз. Бригада ва агроустаклар кенгайтирилди. Янги йилдан бошлаб колхоз ўз иштирокида ортиқча техника воситаларини сотиш ҳуқуқига эга бўлди. Колхоз правленийси ва партия таъкилотли ҳужжатли ички имкониятлардан оқилона фойдаланиш тадбирларини белгилаб амагга ошираяпти. Гишт заводи, оҳак цехи қурилиб, ишга тушмирилди. Колхоздаги ортиқча ишни қучидан иккита қурилиш бригадаси тузилди. Уларнинг бири ҳужжатли ички ишчиларини, иккинчиси эса колхозчиларнинг уйлари янги ремонт қилиш билан шуғулланапти.

Тўлиқ ҳужжатли ҳисоби колхоз ва совхозлар муқта-қилигини оширишда, уларга берилган ҳуқуқларни, уларга фойдаланишни тақозо этди. Колхоз Намунавий устави лойиҳасида ҳам бу ўз ифодаси ни топган. Афсус, баъзан уставида ифода этилган ҳуқуқлар бир томонда қолиб кетади. Узини оқламайдиган тошмириллар қўрсатилган ишга пугур етказди. Устави лойиҳасида колхозчиларга тўланадиган иш ҳақини колхоз правленийси қўриб чиқди ва таъкидлайди, деб аниқ ёзилган. Пахта терими маъсумида колхозчиларга тўланадиган ҳақ правление қарори асосида эмас, юқоридан берилмаган қўрсатма асосида амагга оширилади. Худди шу пайтда давлатга сотилмаган пахтаини сорти пасаяди. Натижада колхоз ҳар тонна пахтадан фойда эмас, зарар қўра бошлайди. Келгусида бундай ҳолининг тақдор-ламаслиги учун уставидаги «Колхоз меҳнатга ҳақ тўлаш» формалари ва шартларини муқталик белгилайди, деган жумладан кейин партия, совет, ҳужжатли органларнинг араш-шуви уставида хилофдир, сўзлари қўйилса мақсадга мувофиқ бўлади.

Устави лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида шартнома йўли билан колхозчиларга ва бошқа гражданиларга қўшимча ер акратиб бериш тўғрисидаги фикрга қўйилиб эътироз билдирди. Биринчидан, ҳалма ҳолда ҳам бундай имкониятга эга эмас. Иккинчидан, бу тарзда колхоз ернин талан-тороқ қилиш ҳавфи туғилди. Ер ўрнига колхозчиларга ерданчи ҳужжатли ривожлантириш учун озуқадан мадад қўрсатиш мажбурияти қўйилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Масалан, биз ўтган йили 700 оилага ҳужжатли жамғарилган ер-хашакдан сотдик.

Меҳнат интизомини мустаҳкамлаш, устави қондаларининг илчил баъжарилишини таъминлаш колхозлар феолиятининг негизини ташкил этди. 35-бандда бу ўз ифодасини топган. Лекин мен ана шу банднинг қуйидаги тахрирда берилишини истардим: «Меҳнат интизомини, колхоз устави, ички тартиб-қондаларини бузган айбдор шахсларга ва правление тошмирилларини сабабсиз баъжарилган ёки баъжаришдан бош торган раҳбар ҳамда мухасисларга колхозчиларнинг умумий йилгилиш ёки колхоз правленийси ишлаб чиқариш бўлимида коллективнинг фикрини эътиборга олиб, жазо чораларини бериш мумкин».

Намунавий устави лойиҳасини муҳокама қилиш колхозчиларнинг ҳужжатли ижтимоий ҳаётида иштирокини янада ошираётганига, қайта қуриш жамиятимизда кенг қўйладе аналда рўйбга чиқаряётган революцион янгиликни келгусида ахши натижалар беражига қатъий ишонч туғдирмоқда.

Б. КЕНЖАБОВ,
«Кишлоқ ҳақиқати» музбири.

Мужсар Султонова ва Муборак Абдураимова ўзаро мусобақалашиб ишлайди. Моллар маҳсулдорлигини оширишда бу икки дугона қувончли ютуқларини қўлга киритмоқда. Шу бокс Богдо районидagi «Пахтакор» колхоз фермасида сут будоғига барака кирмоқда.

Қуни кеча мусобақадан дугонлар беш йиллигини учинчи йили дастлаб оғи натижаларини сўрашиб қилишди. Ҳар иккала чорвадор ҳам бу якунидан хурсанд бўлди: улар 1987 йилнинг январь ойидаги нисбатан сезиларли ўсшга эришган эдилар. Йилнинг ахши бошланди, деган бундан буён ҳам чакки бўлмайди, дейишмоқда ферма юлдузлари.

СУРАТДА: мусобақадан сигирсоголар М. Султонова ва М. Абдураимова.

Н. РАҲИМОВ фотоси.

ОШКОРАЛИК ОЙНАСИДА

СЎЗДА ТУРИШОЛМАДИ

Эшик техникасини биринчи февралга тўла-тўқис тахт қилишми? Бу дарабали ваъда со-биқ Кишлоқ ҳужжатли министрлиги дарабда ҳар йили қанда қилинамиз. Лекин унинг баъжарилишини, янги техника воситаларининг айтилган муддатда қўйламе шай бўлганини ҳеч ким эслолмайди.

Министрлик тугатилди, табиийки, у билан бирга ноёб одатлар ҳам равоне бўлишлари керак эди. Бироқ қанчалик ажабланарли бўлмасин, собиқ министрлигининг бир қанча одатлари янги бошқарув органларига ҳам юкди. Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети ана шу одатларнинг айримларини оқимай-толиммай қабул қилди. Мана уч йилдирки, республиканинг бу муқта-бар таъкилотини ҳам «Эшик» техникасини 1 февралга тўла-тўқис тахт қилишми?» деб жар солишдан ўзини тия олмаяпти. Дастлабки икки йилда буни удаллашнинг иложи бўлмади. Бутун умид учинчи йилдан эди.

Қуни кеча Ўзбекистон ССР Статистика давлат комитетининг республика колхозлари, совхозлари ва ҳужжатлиларро корхоналарида қишлоқ ҳужжатли техникасини ремонт қилишнинг бориши тўғрисида шу йил 1 февралга бўлган маълумоти қўздан кеңирганда бу умид ҳам пугча қилди. Ваъда ваъдалигича қолди: республикада техниканинг ремонт қилишнинг бирор тури бўйича ҳам тошмирил баъжарилмади! Ҳайдов тракторларининг шайлиги 86,9, плуглар 83,6, саялкалар 97,4, култиваторлар 82,8, ер текислаш меҳанизмлари шайлиги эса 96,7 процент. Дон комбайнлари, пахта териш машиналари ремонтни ҳақида ҳали сўз очмасак ҳам бўлади.

Юқоридаги рақамлардан қўрииб турибдики, тошмирилларнинг озо фоида баъжарилишига бир баъж қолган, холос. Бироқ ана шу бир баъж тошмирилнинг энг қийин, энг маъқулати қисми эканлигини унутмаслик лозим. Чунки уставидаги эҳтиёт қисмлар фонди аллақачон сарфлаб бўлинди, деган бундан буён ремонт қилиш учун имкон бўлмайди. Энди тошмирилнинг озо фоидага етишига қолган аризмас рақамлар замирида қанча иш ҳажми борлигини тасаввур этайлик: республикада ҳали 5.173 ҳайдов трактори, 6.378 плуг, мингдан зиёд саялка ремонт қилинган эмас.

Бунлар кишини ташвишга солади. Баҳорга санокли кунлар қолди. Жанубда эса бугун эрта маккамҳўхори, беда эши бошланади. Иссиқ областлар — Сурхондарё ва Қашқадарёда ҳайдов тракторларининг тайирилги республика қўрсаткичидан ҳам (84 процент) пастлиги кишини ажаблантиради. Плугларнинг шайлиги эса 80 процент атрафиде. Иккала областда 1.300 дан зиёд плуг ҳали ремонтчиларини кутиб ётибди.

ҚАССР ва Хоразм областиде экинзорлар асосан баҳорда ҳайдалади — табиий широт қуни тақозо этди. Ер тоғга келиши билан, ишлов берилиш лозим. Бунинг учун тулпарлар ишлов берадиган меҳанизмлар тахт бўлиши керак. Автоном — республикада ҳайдов тракторларининг 80,8, Хоразмда 86,2 процент шайлиган. Плуглар, саялкалар ва бошқа маш-

Молга берсанг соз емиш, боқар сени ёзу қиш. Бу нақлин Бўстонлиқ районидagi «Ленинград» колхозини сигирсогоари Эркабой Сузаноёв ахши билади. Ферма ҳолидари ўртасидagi меҳнат беллашувида пешқадамлик қилаётган бу чорвадор сигирларни соз озуқа билан боқиб, қунига ҳар говнишдан 10—11 килограммдан соти соғаетир.

В. ПОРТНОВ фотоси.

ПУДРАТ ИНТИЗОМНИ МУСТАҲКАМЛАДИ

Советободаги «Водстрой» меҳанизациялашган колониянинг Сергей Красноваев бош-лиқ монтажчилар бригадаси ўтган йили социалистик мусобақа гойиб бўлган эди. Бригада аъзоси оғи якуларини бўйича яна гойиб, деб топилди.

Бригада аъзолари юксак унумдорлик билан сидидидан меҳнат қилаётганликлари учун ҳам биринчилигини қўлди берилмаптилар. Улар ҳеч қачон бўш ўтиришмайд. Бунда бош-лиқ сир йўқ. Ишчилар ҳар кунги смена тошмирилларини даярли бир ярим беравар ош-ириб баъжармоқдалар. Бу — пудрат усулида ишлаш нати-жасидир. Бригаданинг ҳар бир аъзоси эфр ғайрат билан иш-

лаб, бир-бирига ақин касбларини ўрганиб олмақдалар, ёшларга ердан бермоқдалар. Бу ерда ота-бола Латиф ва Раҳмон Қамбаровлар, Б. Ҳошимов, Н. Холиқов сингари ишчилар қўпчиликига намуна бўлмоқдалар.

Қўчма меҳанизациялашган колония коллективни ўтган йили темир-бетон бўйларини ялпи фойдаланишга тошмирилган эди. Ҳозир биноклорлар «Среднеазиатский» бирикмасини филиали учун пионер лагерини қўрмоқдалар. Дзержинский номида совхозда сугорчи шохобчаларини ўрнатмоқдалар.

Андижон области.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ РАИСИНИНГ БИРИНЧИ УРИБОСАРИ УРТОҚ Н. В. ТАЛИЗНИН СССР ДАВЛАТ ПЛАН КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Совети Президиуми қарор қилди: СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари Уртоқ Николай Владимирович Тализин СССР давлат план комитетининг раиси вазифасидан озод этилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг раиси А. ГРОМИКО.
СССР Олий Совети Президиумининг секретари Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.
Москва, Кремль.
1988 йил 5 февраль.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

СССР Министрлар Совети СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари Уртоқ Н. В. Тализин СССР Министрлар Со-

ветининг социал тараққиёт масалалари билан шуғулланувчи бюроси раиси этиб тасдиқлади.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

УРТОҚ Ю. Д. МАЙСЛОКОВНИ СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ РАИСИНИНГ БИРИНЧИ УРИБОСАРИ ВА СССР ДАВЛАТ ПЛАН КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ ҚИЛИШ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Совети Президиуми қарор қилди: Уртоқ Юрий Дмитриевич Майслюков СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари ва СССР Давлат план комитетининг раиси қилиб тайинласин.

СССР Олий Совети Президиумининг раиси А. ГРОМИКО.
СССР Олий Совети Президиумининг секретари Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.
Москва, Кремль.
1988 йил 5 февраль.

ҲУШИАБАРЛАР

Чиноз районидаги «Партия XXIV съезди» совхозининг
директори Бўлтак Йўлдошев билан суҳбат

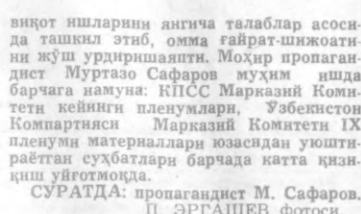
Маълумки, чорвачилик — совхознинг

маси, область суи хўжалиги бошқармаси дирекцияси мутахассислари кўнгилдагидек ёрдаш бермаётдилар. Жунариқ бетонлаштирилган, суи сарфи камайдди. Лекин бу ишнинг бош-қош бўладиган мард топилмади. Гуроби.

Бундан ташқари, «Агропромстройгаз» қарашли 11-қурилиш бошқармаси дирекцияси билан сарсон қилмоқда. Шунинг ташкилот айби билан озуқа сақланадиган мард махсус хандақлар қурилиши чалғирилган ҳолда ётибди. Собабини сўрасак, дирек

Районимиз икки йилдан бери пешқадамлар сафида турибди. Унинг бу ўринда собит қолишига ўз меҳнатимиз, ташаббусимиз, фидокорлигимиз билан ҳисса қўшамиз.

Фаргона водийсидда хўмалникларда ЭХМ оператори касби тобора оммашайшоқда. Намангандаги 13-хўмал-техника билим юртида талаб-эҳтиёжини ортиб бораётганга жавобан ҳисоб техникасига ҳаётда қилувчи мутахассиснинг оқини оқибдан равишда тайёрлаш бошладилар. Билим юртининг қишлоқ механизаторларини тайёрлашдан иборат анъанавий йўналишнинг ҳам ўзгаришлар дахл қилди. Ўлгулус тролкатор ва шофёрлар ремонтчи турдош касбини ҳам ўзлаштирмоқда. Бу ерда маҳаллий тикуччилик ишлаб чиқариш бир-лашмасининг филиали ҳам очилди. Бу филиал базавий қорихона билан шартнома асосида ўзига керакли ишчиларни ўқитибгина қолмай, балки тайёр махсуслот ҳам ишлаб чиқаради.

Амриканларнинг делегацияси
азовлар, республика фани,
маданияти, соҳиботи на унинг
миллати хўжайинларига қўйи-
лган талабларга тасвиротларини
курналлар билан баҳам
қўридилар. Америка дерида-
ли уршуллар тўғрисида га-
лабир бердилар.

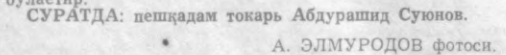
— Булиб Утган сафарнинг
хўсуятини шунда эдикки, де-
легация мамлакатнинг энг
қиларисиди ҳам бўлиб, бу-
лардаги амриканликлар-
нинг қўлчилли совет қўл-
чилли билан қўлчилли уршам-
ма, буларда талқиллади чет
мамлакатлар билан дўстлик
маданой алоқа Ўзбекис-
тон жамияти президиумини
раиси Ф. Ғ. Тешабоев.

— Биз бир хўсуят шун-
дагикки, биз шаҳарларнинг қўл-
чиллигида меҳмонхоналарда

боғлашдик. Америка
қўлчиллигида
меҳмонхона
экономикани
жараёнида
қарамқолда
Ленин ном-
ли металл-
нинг дирене-
тиг. — Со-
сисвет соҳа-
нинг, халқ-
рўхбарларни
яна қўлчил-
лининг, дав-
лати муноса-
лати сари б-
на халқнинг
лиги чўл қў-
монда. Бун-
ҳўсил қўлчил-
ларимизнинг
вет қўлчил-

ниқиллар мамла-
вуқедаги де-
ш, шўқорчи-
ни қайта куриш
жуда қизиқки-
ар, — деди В. И.
Олмақчи. Олмақ-
грия конкити-
В. Н. Сиге-
СССРнинг таш-
сидати тақлифла-
ушларда совет
қизил суни-
гларимиз ўтраси-
баларда яхши-
урилишни Амери-
гига катта қўчи-
қалдан маъқула-
га ўзимиз қаноат
ик — ҳамсухбат-
борди, шу ерда ҳозир бўл-
гаилари Америка қишлоқ
хўжалиги ишлаб чиқариши ва
қўчиқалларни қўчиқаллар
қандай ташкил қилинганли-
билдан баътафил таништири-
— Америка фермерларин-
гига аниқаси пахтачилик ва
чорвачилик соҳасидаги тақри-
баси биз учун ҳам жуда
фойдалли бўлиши мумкин.
— деб таъкидлади И. Ҳ. Жўра-
қов. — Ўтиштирилган бутун
хосилини истеъмолчилар-
га қўйиб, қўйиб қўйиб
қазими ҳам, қўйиб қўйиб
ни ташкил этишда ҳам, тех-
никадан, шу жумладан со-
сибласи техникасида ҳам
фойдаланишда ҳам
улардан ўрганас арийдан
тақриблар бор.

(УЗТАГ).

Фаргона моддий-техника таъминоти бошқармасида очилган прокат пункти қурилиш материаллари ишлаб чиқаришга кўрсатилмаётган «Кучи» кооперативининг эри аҳолидан қибчи олишига ердан берди. Бироз қўлаш зავзига кооперативга вақтинча фойдаланиб туриш учун бетон қорувчи агрегат берилди.

Янгй хизмат турини жорий этвётган фарғоналик таъминотчилар област қорхоналари ва таъшиқотларига ортиқча ускуналар, асбоблар ва бошқа техника воситалари сотиб олмаслик учун кўмаклашмоқдалар. Мазмунли, кўпгина қор-

хона ва таъшиқотлар ана ускуна ва асбоблардан жисқиса вақт ичнда фойдаландилар.

Хўзинринг ўзидвёк Фарғонадаги тараларни ремонт лувчи база, «Дўстлик» меҳмонхонаси, «Искра» кооператив ва бошқа қорхоналар прокат пункти хизматидан фойдаланмоқдалар. Прокат хизмати жозалари кў мотороллерлар, автопоғрузчиклар ва бошқа куналерни сўрб буюртма бдилар. Буюртмачиларга ани яхшикор хизмат кўрсатиш мақсидида Кўйўн шахрида прокат пунктининг филиали очилди.

Фарона моддий-техника тэжиноти бошкермасида очилган прокат пункти курилмиш материаллари шилб чикириши ихтисослашётган «Луч» кооперативининг оғир аҳолдан чиқиб олишига ёрдам берди. Бироз ҳақ тулаш заважи кооперативга вақтинча фойдаланиб туриш учун бетон қорувчи агрегат берилди.

Янги хизмат турини жорий этётган фероналлик таъминотчилар область қорхоналари ва таъшилотлари ортинча ускуналар, эсбоблар ва бошқа техника воситалари сотиб олмаслик учун қумақлашмоқда. Малумли, кўпгина қор-

хона ва ташкилотлар ана
ускуна ва асбоблардан ж
қисқа вақт ичидан фойдал
дилар.

Хозирнинг ўзидаёқ Фар
надаги тараларни ремонт
луви бажо, «Дустилик» меҳм
хонаси, «Искра» кооперат
ва бошқа корхоналар про
пункти хизматидан фойдал
моқдалар. Прокат хизмати
жозилари юк мотороллерле
автопогрузчиклар ва бошқа
куналарни сўраб буюртма б
дилар. Буюртмачиларга ан
яқшироқ хизмат кўрсатиш м
содида Қўқон шаҳрида ма
прокат пунктининг филиал
онилди.

— Сиз ҳаёсиз, улар ҳаддан ташқари куйангирлиқ билан дорилган, — дейди Э. Қўлмуродов. — Узингиз ўйланг, илгаринг кишлоқ ҳўжалигини ишқаридида билишсангиз, бу кишиларда ҳўзир ташқислотимиздаги 41 ҳўлдимнинг вазифасини бажариниарди. Мутахассисларнинг кўчлиги ҳўлий ва ўрта махсус маълумотга эга, ҳўр ойда каттагина маош олиб туришди.

Нега, масалан, РАПОда ремонт ишлаб-чиқариш корхонаси директори билан раёиснинг механизация масалаларини бўлибча ўринишганини билсангиз, буларга куланишида? Ҳўлхўни, уларнинг икковини ҳам бир-бирини такрорлайди. Бу ишни битта тақрибиди, билимдони иккисинер-механик ўдалдиши мум-

РАЙОН ҚАНА

РАПО муҳассислари иш қилиб ва мукофотларни қол-қос-совхозлар ҳисобидан олишларни унутмаслигини керак. Ҳар бири биринчи даражадаги Бағша 100 минг сум пул ажратди, лекин ундан қандай наф қўрмоқда? Қўпгина ҳунарни қарбдорлари билан суҳбатлашар эканмиз, қишлоқда муҳим масалаларни ҳал қилишга даъват этилган РАПО муҳассисларининг қўпчилигини муфозили, омилкор кишилар эмас, деган ҳулосага келилади. Баъзи жойларда қол-қос-совхозларга раҳбарлик қиладиган агрономнинг қарбдорларини у ёки бу муддатларда ўтказиб юзасидан фармоишлар бериш сингари эскина иш усулларини сақлабни

И О с
дай

===== *Дуқдат:* =====

номли совхоз директори Шариф Раимқулов. — Хўжаликка мутахассис келдим, ундан қандайдир таъсирчан ёрдам олиниши шарт. Амалда эса қандай бўлапти? РАПО вакиллари кўпинча ишга ҳалақат берадилар, ҳолос. Ховлиқиб, мақсадсиз келгандир ортиқча.

— Хўш, сиз РАПOnи ёқлайсизми, ёки унга қаршисизми?

— Районда хўжаликлардан муносабатлари мувофиқ

антантируш орган бўлиши керак. Бусиз мумкин эмас, шундай экан, мен РАПОНИ ёқмайдман. Аммо унинг шатталарини ҳозиргисидан икки-уч баравар қисқارتирши зарур. Унда қишлоқ қўғалини, қишлоқ савдо маркази, қишлоқ диган ўн-беш мутахассис ишласа бас. Шунда мақсадга мувофиқ бўлади.

Мохият жиҳатидан директор ҳақ, чунки РАПОда ишлаётганлар орасида ҳали «кузи очилмаган» ёшлар кўпчилигини ташкил этадилар. Одатда рансинг икки-уч ўринбосаригина тажрибали, ушларнинг, агротехникани, шунингдек, таълимат ташкил қилиш бўлимида, таъқил эттишни биладиган, шу ишларнинг бориқини назорат қила оладиган кишилар бўлишига, ҳоло.

и н о
у т м о
муаммо! =====

РАПО кадрлар масаласини ҳал қилиши керак, деган гапда қанақа мантиқ бўлиши мумкин?

Раҳбарлардан тортиб, пахта териш машиналарининг механизми-ҳайдовчиларигача — ҳаммани у аттестация ва қайта аттестациядан ўтказиш лозим. Иш фаолияти ва касб сифатларига кўра яроқсиз кишини РАПО раҳбарлигига яқинлаштирмаслиги зарур. Шундагина йўл қўйилган хатони ҳам кейинчалиди

нинг тинч тўғрисидайди.

Амалда эса шундай бўла-
япти. Деҳқонлар орасидан
қимдир правление раиси ҳу-
зурига бош суққими, ўш-
қини бригадирликка тайин-
ланади. Ҳозир оқсоқоллар
қўлига қўйиб, қўлига қўйиб
одат тусига кирди. Ёни бу-
тун умрини далада ўтказган
тажрибали пахтакорларни
жуذا ҳурмат қиламиз. Ёро-
қу улар эскича ишлашга
ўғраниб қолишган. Ёвугни
қўнда пахтачилик бригада-
сига бош бўлиш учун бери-
на тажрибани ўзи қамлик
қилади. Бригада бошлиғи
қамиди ўрта махсус маълу-
мат бўлса олини ағилла-
ли маълумотида эга бўлиш
зарур.

Ҳозир бригадаларга 80—
150 гектар ер бериқилиди.

Виздан қанда?

лимларни фақат иқтисодий ўқув системаларидагина олишлари мумкин.

Сиз бунча мутахассис қаердан топилади, деб сўрайсиз. Ҳаляти савол. Биз ҳозир унга жавоб топишга ҳаракат қилиб кўрамыз. РАПОдаги ходимлар соини қисқартириш, шунингдек уларнинг ёнига район партия комитети қишлоқ хўжалиги бўлимидагиларни қўиш йўли билан бу гоини амалга оширса бўлади. Чунки райкомда

ми анашу ҳодимлар РАПО мутахассисларининг ишсин айнан таққорлайдилар. Фарқи шуки, бўғида қозғолар қўпқўқ бўлади. Шу тариқа Ҳар районда 15—20 мутахассис бўлиб қолади.

Ҳозир қўғида совхозларнинг идоралари 50—60 киёматчи, инженер-техник ҳодимлар (бригадирлардан ташқари) ишлайша. Улар олиё ва ўрта махсус билим-да эга бўлиб (қўғинача агрономлар, иқтисодчилар) асосан қозғобозлиқ билан шуғулланиладилар. Уларни иш-лаб қияғишга жабб этиш зарур. Ҳар қосастида қўғи-ча қияғиш кула қанда қадр-лар резервининг. Ҳозирға ундан ҳеч қим фойдалани-япти. Қадрларни юқордан паёста сийлантиш (бошқару-

Ина битта имкония
мавжуд, дея фирмиязи
тулдири Рустам Сафаров.
Қаранг, бизда қанча мад
хужаликлар бор. Уларни
ишқаралариди штавлар сон
бошқадилхоз ва совхозлар
ниқадан силх қолчимаган
«Ленинизм» силххозида 650
гектар, «Комсомол» совхоз
да 700, Калинин номли кол
хозда 1.100 гектар ерди
пахта еттиштирилади. Холбу
ки, иқтисодий яхиятдан
иф қуриң «Прогресс» совхо
зида пахта еттиштириш учун
акририлган майдон 3.500
гектарни ташчил етди.
Ахир буни қандай баҳолап
мумкин?

Бундай вазият фақат Паста-Дарғом районига юзга келгани йўқ. Қишлоқ хўжалигини мутахассислари таъсиротини қараб ерларни ажратishi маҳсаласини жиддий кўриб чиқиш пайти келди.

Масалга аяда чуқурроқ
Ендайши мумкин. Қишлоқ
пудрат жорий этилганда
сўғ РАПО базасида агросе-
ноат комбинати ташкил эти-
ш зарурати туғилмоқда. Бун-
дай комбинатлар махсусла-
штирилган ҳудуддан бошла-
гани реализация қилинганча
бўлган бутун жараёни ҳам-
раб олади. Эълоаб ая шун-
дай агросаноат комбинатла-
ри ўз афзаллигини аллақа-
чилар кўрсатди. Бу янги-
лини нафақат савзавотчи-
ликда (Самарқанд райониди-
«Самарқанд» агросаноат
комбинати ташкил этиляпти-
ги), балки нахтакчиликда ҳам
синади. Шунинг учун эълоаб
сўғ Бундан нахтакорлар фа-
кат раб тоналди.

«Қишлоқ ҳақиқати»нинг хотира китоби

Чоршанба қишлоғи дашта туташ. Содик даштнинг суғи ўнғайроқ жойдан кичик ер очиб, элик тул турли мевадан дархат қўчаларини ўтказди. Унинг бу ҳаракатини кўрган қишлоқ оқ соқоллардан бири Содикни қалақа қилмоқчи бўлди.

— Чорбоғ яратиб бойиб кетаман, дебсанда, Содикбой, Экавер, ишлаб чарчаганимда саясда ором оласан. Болаларинг нон деб чиркираганда унингда қўлоқларингни бекитиб ётмасдан, шартта шу ёққа қочиб чиқсан...

Бу гаплар Содикнинг юрагига найзадек санчилди. Намора, ачиринган ичига ютиди. Аламиди кетмонидан олди. Ичкида болохонадор қилиб сўйинди, аммо иш қўлоқини ерга қўймади...

Кўп ўтмай баҳор ёмғирлари иш нихоллар новдачаларини қиққилди. Яшил япроқчаларда томчилар ялтиради. Бу манзарадан Содикнинг кўнгли яйраб кетди. Қалбини ҳаяжон қамради. Кўзларида умид учқунлари чақнади.

У бурқонбой эшигиндан сал бўшашиб билан боғчага йўл олди, қалб кўрини, билан кўчини шу ерга тўқарди. Баъзан дархатлар тубига челеклаб сув куйарди.

Астойдил меҳнат боғчани воғга еткази бошлади. Ичкини йил баҳорда шохлардаги гулларни кўрган Содикнинг кўнгли яйраб кетди. Димоғига гулчаларнинг анвойи ҳади уриқди. Гулларга бе-занган ҳар бир дархатни қўчоқлаб «бу меннинг боғим,— бизнинг боғимиз», дея ҳайқиргиси келди.

Уша йили яна элик тупга яқин нихол ўтказди. Кейин яна... Йиллар ўтиши билан боғча кенгайиб, боғ бўлди. «Содик аканинг боғи», деган ном олди. Зўрга кун кўраётган Содиклар рўзгорига ҳам шу боғ берака келтира бошлади. Унинг мева-сидан факат бир хонадон эмас, балки бутун қи-шлоқ баҳраманд бўлди. Бу пайтда унинг ўғли Баҳром мурғанинга гўдак эди. Содик ака боққа чиққанда у ҳам отаси қопонининг баридадан ту-ганча пилдираб эргаларди. Боғбон ўғилчасини ўзи ўтказиб, воғга етказган норул дархатларга чиқиб қўйганда, у шокни қўчоқлаб «туш-майман деб ҳархаша қиларди. Ақли тўлиша бошлаган сайн Баҳромнинг ҳам меҳр ришталар отаси яратган боққа, она-тобнатта муҳтакам боғлаб борди.

Содик ака оғир дард билан вафот этганда Баҳром ҳали ўн йилга ҳам бўлмаган эди. Кўп ўтмай онаси ҳам қазо қилди. Баҳром қа-риндошлари эшигига сарсон-саргардон бўлиб қолди. Кейинчалик амакиси уста Мирсамед уни ўз қарамоғига олди. Октябрь ниқибоби кўплар қатори Баҳромнинг йўлига нур сочди.

Нихоят, орау ушаладиган бўлди. Уни Нарпай канали атрофларига дархат ўтказувчи ва уларни қўриқловчи ўрмончи сифатида ишга қабул қи-лишди.

Баҳром ҳам отаси сингари дархат ўтказишга меҳр қўйди. Кун бўйи отада канал ёқаларди. Чарчаб, отдан тушганда эса куз ва баҳор фасли бўлса, тобга келган новдаларни ўткир ойбатла билан кесиб оларди-да, бўш жойларга қаларди. Боққа пайтларда эса дархатларни буташ, уларга шакл бериш билан шуғулланарди.

Кўнларнинг бирида уйига қайтаётганда ки-мингидир канал ёқасидан толардан бирини қалақлаётганини сезиб қолди. Уша томонга қараб отини йўрттирди. Тезда етиб борди, қамчин билан боғга йитгани савалой кетди. Бироздан сўнг ҳовидадан тушди. Отини бир чеккага боғлаб, йитган қаттиқ дашмон берди.

Баҳром ака кесилган новдани қўлига олди-ю, бекитиб қўзлардан иш тиркиради. Қалбининг бир парчаси узиб олингандай ҳис этди унинг, меҳруҳ дархат ёнда бир зум туриб қолди. Сўнгга белбоғига қириқтирилган ойбатлани қўлига олиб, ерда ётган йўлдан новдани тўртта бўлди, уларни тўрт жойга суқди.

Уша кун унинг айлита чироқ ёқса ҳам ёрш-мас. Кечқурунги ояқат ҳам татиммади. Дили гаши Аллалашганга уйқуси келмади. Кўз илнн-ди дегуича қаблгиде канал ёқасидан ўша меҳруҳ тол жоилариди.

Баҳром аканинг дархат ўстиришга ишчибоз-лигини, она-табнатининг чиқаман ошгини эканли-гини ҳамқишлоқлари, дўстлари ҳам яхши би-лишарди. Дархатларга меҳр — Баҳромга отасидан юккан, йўрқада теккан қаларди, дейишарди баъ-зан қазиллашди. Шу орада Баҳром қўшини Дедад қишлоғида яшовчи Зайнаб исмли қўлиқчилан қиз билан турмуш қурди. Ондада фарзандлар дунё-га келди.

Урта Зарафшон ўрмон хўжалиги бошқармаси бошлиғи Баҳром Содиковни илқ қарши олди. — Келинг, Баҳром ака. Сиз ҳам бизни йўқлаб келаркансиз-ку. Ҳар гап биз йўқлаб борардик. Хўш, хизмат!

У бошлиқ билан савомлашган, гапининг дан-галини айтиди.

— Нарпай канали ёқасига дархатлар экиб бў-линди. Учаскеминга дархатлар қорувулигига боққа кишини тайинлаб, менга бирон жойдан ўрмон ташкил қилиш учун жўя гаплашиб берсан-гиз.

— Нима, ишингиз зерикарли бўлаптими? — Зерикарли эмаску-я, бироқ янги ўрмон ташкил қилсан, келгуси аяллардан учун биздан эсдалик бўлармиди, дейман-да!

Бошқарма бошлиғи Баҳром аканинг қатъият-лигини яхши биларди. Фирини рад этолмади. — Бўлмаса гап бундай: яна бир ҳафтадан кейин ўзим ўша ёққа ўтаман. Анқ жавобини ўшанда айтман.

Дароздада Баҳром акани хотини ҳайрон бў-либ қарши олди.

— От кини, дедаси? — Машинда келдим. — Машинда! — Ҳа.

— Нима, отга бирон нарса бўлдики? — Ҳеч нарса бўлгани йўқ. Кўчман. — Қаёққа? — Мен сента тунов кун айтган гап ҳал бўлди. — Эроққа чиқиб қўсак, қандай бўларди? — Эй, қўй шу гапини. Ҳозир айна дархат экиладиган пайт.

— Болаларни қийнаб қўямиз-да, дадаси. — Қизқасан-да, нима қийналади. Истансада (станция) демоқчи, оқшоғ шакли йилари Зире-булоқ станцияси деб юртиларди. (Р. Х.) Бе-беш болаларга қўйилди, кун бўйи кўча кеза-нидан кўра, у ёқда дархат ўтказишда менга ёрдамлашарди. Қотайди. Мактаб ўша ёқдаман бор. Сен ҳам ҳаво алмаштирасан. Қишда қўчиб келаман.

Зайнаб ола номлоқ рози бўлди...

— Машини тош йўл ёқасидан қангалор қичи-га келиб тўхтади. Бир томонни қўриқ, ичкини томон эса шўр босган тақир майдон. Майдон ўртасида бир туп ёнғоқ мунгайиб турибди.

Улар ана шу ёнғоқ тағига юкларини туши-ришди. Машини эзига қайтиб кетди. Барно ва Нажим атрофга олазарек боқишарди. Қишлоқ ҳам бу ердан олсиди эди. Зайнаб опа эса бир чеккага ўтиб, қўн-қўн йилларди.

— Ҳа, нима бўлди сента, онаси? Бу ерда тур-гинг келмаяптими? — деди Баҳром ака ва ўзи-ча шўр тўкиб, айта бошлади:

Қанонлардир бу ҳароба, бўлган бир чорбоғ.

Яна бўлгусидир, Ажиб бир гулбоғ...

Баҳром ака шўрият ошгини ҳам эди. Дам ол-лиш чоғларида шўр тўқир, қўлига дўтор олиб, терма айтишини хўш кўрарди...

— Бос қилинг шу шўрингизни. Юракка шўр сиғадими Ҳозир, — деди йнги аралаш хотини.

— Хафа бўлма, хотин. Эшиткинчи, бу ер илгари бир бойнинг жаннатисидан чорбоғи бўл-ган экан. Мана, бу бир туп ёнғоқ ана шу чор-боғдан ягона нишона. Сен билан мен уни халқи-миз соялайдиган, мевасидан баҳраманд бўлади-ган жойга айлантирамиз. Ҳали кўрасан...

Уша кун улар баҳор ёмғирларидан сақланиш учун ёнғоқ тағига чайла қурдилар. Оқшом Зай-наб опанинг ҳам, фарзандларининг ҳам алла-маҳалга уйқуларни қочди. Баҳром ака эса қат-тиқ чарчаган экан, боши ётиққа тегизи билан уйқуга кетди.

Эртаси кундан бошлаб эр-хотин белни боғлаб ишга киришдилар. Дархат ўтказиш учун ариқ қаз бошладилар. Бу хайрли ишга қолхоз ра-ҳбарлари ҳам қўмалашдилар. Уч-тўрт кишини ерданга қўйишди. Бир қисм ер тайёр бўлган, Баҳром ака Самарқанда бориб, ўрмон хўжалиги

ҲАЙКАЛ

ОЧЕРК

бошқармасидан уч юз тупдан энедорак турли мевадан ва манзарали дархат қўчаларини олиб келди. Уларни ўрташди. Шундан сўнг у Самар-қанда яна икки марта қатнаб, нихол келтирди.

Жўги (ҳозирги Қосағарон) қишлоқ Совети тер-риториясидаги Сталин номи, Усмон Юсупов номи, «Коммунизм», Ворошилов номи қолхоз-ларга қити экиш бўйича райондан вақил этиб тайинланган «Қишлоқ Нарпай» газетасининг редак-тори Норкул Топилов ишининг бошини куза-тиб юриб, узокдан уч-тўрт кишининг қаросини қўриб қолди. Отининг жоловини ўша томонга бурди. Яқинлашганда уларнинг бири танишдек туюлди. Қўлида катта кетмон. У қатор қилиб қўчат ўтказилган майдонга сува бошқарётган эди.

— Ие, ўзимизнинг Баҳром ака-ку, — деди у отдан тушаркан. — Ҳорманг энди. Бу томонларни ҳам Нарпай ёқасидангай бир яшнатай, деб-сиз-да.

— Ҳа, Норкулбой, кучимизни шу ерда ҳам синаб қўймоқчимиз.

Яшанг, Баҳром ака. Зўрсиз, Сизнинг қада-мингиза тежан жой обод бўлмай қолмайд. Утган кунин Хатирчага боргандаман. Зарафшон дарёси ёқасида сиз яратган қанчалардан энг сўлим жой-лардан бирига айланганлигини айтишчи сизни ўқиб мақтўшди.

Норкул Топилов билан Баҳром ака бир қи-шлоқда қўшиб-қўйишди. Ёшлигини аянчи, айна бир пайтда сарвазқ дашмонини бирга таттиган. Кейинчалик тақдир шомоли уларнинг иккаласи-ни икки томонга олиб кетди. Амак бир-бирлари-ни алоҳида вақт аяратиб йўқлаб боришмаси ҳам, уршатиб қолганда дийдор қўришди, дил-дан сўхбатлашди, ҳайван болақилининг сериовкин кўчаларига қайтишга аят топардилар. Бу гап ҳам шундай бўлди. Ерданга келган йилгилардан бирига қўчатзорга бошқарилган сувадан қўз-қўлоқ бўлиб туршини тайинлади-да хотинига аччиқ чой дашмонини бурди. Орадан бироз ўтган, Зайнаб опа чөл четига дастурхон келтирди. Қамқишлоқ-лар ширин сўхбат қурдилар.

Баҳорнинг серёғини келиши Баҳром акалар оиласининг янги жойдаги яшаш шароитини анча қийинлаштирди. У фарзандларини яқин қишлоқ-даги мактабга от билан қўйиб келар, дарс тамом бўлган олиб қайтарди. Болалари шомоллаб қол-маслиги учун аяқсиза Зайнаб опа ҳалак эди. Уларнинг жонига яқин қишлоқдаги айрим сако-ватли оилалар ора қирардилар — кунига би-рики пилвадан сизир сутти бериб туришарди. Ушанда одамлар асқа қашшоқ аяшларар ҳам бир-бирларига меҳрибон ва муруватли эдилар. Ёзга чиқиб, ишлар юришиб кетди. Ўтказилган қўчалар бехато тутди. Ҳаммаси кесил яшанди. Бир қисм жойга экилган қорун-қорун ва саба-воплар ҳам барқ уриб ривожланди, мўл ҳосил берди.

Ичкини йили манзарали дархатлар анча қад ростлади. Мевадан дархатлар эса баҳорда гуллаб, нишона кўрсатди. Кейинги йили боғ-ўрмон саво-бат узокдан қўзга ташлангандай бўлди.

Баҳор бошланг, кунлар сал илтиш билан ола-азаолари боғ-ўрмонга қўчиб келишар, қишда эса шохларга қайтишарди. Баҳром ака эса бундай пайтда тонг отиши билан ноношута қиларди-ю, тушлигини хўрқунга солиб, отини йўрттиришча ўрмонга йўл оларди.

Боғ-ўрмон йил сайн кенгайди: беш йилда ўн беш гектардан ошди.

Баҳром ака ўрмон парваришига бутун оиласини жалб этди. Унинг ташкилотчилиги ва меҳрибон-лиги билан ишлагидан ота-онасидан етми қолиб, бирон ишини бошини туттолмай юрган Чори, Файзулла, Турдиқор, Саъдулла исмли йилгилар ҳам ўрмонни кенгайтиришга, дархатларни парва-ришлашга жалб қилинадилар, Баҳром аканинг қўмағида ҳаётдан ўрларини топиб кетишди.

1975 йил сув танқис бўлди. Қолхозлар ва бри-гадалар гўзага суви наваб билан тутишарди. Бироқ экин эйтишиб қондирилмасди. Бундай пайт-да гўзадан боққа экинга сув олиш амри-маҳол эди. Баҳром ака ҳам ўрмонга сув олишни қи-риб бир ой тўхтаётди қўйди. Ичкини ит тирнаса ҳам аяқолини қўриб, ўзини тийиб турди. Бироқ дархатлар узок сувсизликка дош беролмади — қовқирай бошлади. Уларнинг бу ҳолатидан Баҳ-ром аканинг юраги аччиди. Ленин номи қол-хоз раисига учрашди. Раис ваэиятни сезиб уч кунгача маълум миқдорда сув олишга рухсат эт-

ди. У ўша заҳоти ишга киришди: ўрмонга оби ҳаёт бошқарди.

Кутилмаганда қўнғилсиз ҳодиса рўй берди. Сув тўтаётган пайтда дархатларнинг биридан паст-га қараб ўсган шокни қирқиб ташлаётди, Баҳром аканинг кўзига шок тегиб кетди. Оғриқ зарбига чидай олмаган, белнидаги балбоққа озорқ пахта қўйиб, жароҳатланган кўзини боғлаб олди. «Ҳеч-қисм йўқ, сал шикастланди», — деди у сўраган-ларга.

Томирларга сува бораётган дархатлар янада чирой очиб, қад ростлаётгандай туюларди. Бу манзарани кўрган Баҳром аканинг ўрмондан бир қадам нари жилғиси келмасди. Гўва исқидан ва сувсизликдан мунгайиб қолган дархатларга, ҳаёт, куч-қувват энаётгандек эди шу он. У бундай пайтда кўзидан оғриқни ҳам унутиб, дархатлар атрофидан парвона бўларди.

— Дадаси, қўз нозик нарса. Кечадан буён кў-зингизга боғланган рўмолини ечанганинги йўқ. Дўх-тирга бир кўриниб келинг, — деди эрталаб Зайнаб опа арим тунда ўрнига ётиб, оғриқдан миқжа қоқмаган эрига.

— Суғорилмаган озорқ жой қолди, бугун ту-шгача бўламиз. Пешин бориб келаман, — деди Баҳром ака кўз оғрини азоб бораётган бўлса ҳам ўзини бамайлихотир тутишга ҳаракат қилиб.

— Иш қочиб кетмайди, бу ёғини ўзимиз э-плаймиз.

Баҳром ака бошқа гапирмади. Иссиқ кўк чой-дан бостириб-бостириб ичди-да, катта кетмонни елкасига ташлаб, ўрмон оралиб кетди.

— Сизни онангиз меҳнатга, дархат ўстиришга тўққан экан-да. Соғлигингизни ҳам бироз ўйла-сангиз-чи, — деганча хотини жавраб қолверди.

Врачлар Баҳром аканинг кўзини текшириб кў-ришди, қаттиқ саросимага тушдилар. Кўз ишшиб кетган, оқу қораси қип-қизил эди.

Зудлик билан «Тез ёрдам» машинаси қақши-риб, Самарқанд кўз касалликлари шифохонасига олиб кетишди. Шифокорлар кўз пардаси қаттиқ шикастланг, йиринглай бошлаган, тезде опера-ция қилиш керак, — деган қарорга келишди.

Шу кунгича уни операция столига ётқиздиш. Қўз жароҳларининг хўшбўлиги ва зўколиги ту-ғайли операция муваффақиятлн ўтди.

Шундай қилиб, Баҳром аканинг ўрмонда «сал шикастланган» кўзини шифокорлар олти ой де-воладлар. Унинг бир кўздан ажралишига оз қолганди.

Шифохонада соғайиб қийётганда врачлар ун-га бир ой давл олишини тайинлашди. Касаллик ва-ракаси очилди. Баҳром ака тайинланган муддат-гача сува уримаслиқига ваъда берди, аммо аҳ-да туролмади. Касалхонадан қайтган кунининг эртасига уни кўрган келган ёрдамчилардан бири Чори акадан қадрдон саман йўрғани олиб, ўрмонга жўнади.

Баҳром ака ўша кун ҳам кенгача ўрмон ора-ларди. Ердангича Чори акага тоқларни тезроқ қирқишини, мевадан дархатларга шакл беришини та-йинлади. Кечқурун отнинг жоловини ана қўлига олди.

Ховлига отда келганини қўриб, Зайнаб опа Баҳром акани қойиб берди.

— Эртанга ана ўрмонга бориқчи бўлибсиз-да, йўрғани қайтариб келибсиз.

— Уйда ётиб нимакам иш-ку йўқ. Кўзингизни авайлашингиз керак. Дўхтирлар ҳам қайта-қайта тайинлашди-ку.

Баҳром акани табият қўйиндан узокда, ўзи яратган боғ-ўрмондан йироқда яшай олмаглиги-ни умр йўлдоши ҳам тушуниб қолганди. Уни бу йўлдан қайтаролмаслигини сизди. Эрининг соғ-лиги ҳақида қайғураётган бўлса ҳам, начора, но-илож эди.

Пенсиёга чиққан кексаллиқни тан олмай, севган касбини ардоқлаб, боғ-ўрмонни яшатиб юрган Баҳром Содиков етимш ёшда оғир дардга че-линди.

Касалхонада ётаркан, кўргани борган хотини, фарзандлари, қариндошлари ва дўстларидан ҳар гап «ўрмоннинг ҳоли не кечалпти, дархатлар қар-овсиз қолмаяптими...» деб сўрабди.

Кўнларнинг бирида касалхонага келган ёрдам-чиси — жияни Исметга дардини ёрди:

— Исметов, тўғриси айтсам, кундан-кунга орағига кетаялман.

— Йўғ-е, ақсинча, ранг-рўйингиз яхши бўлиб борапти...

— Биламан, кўнглим учун айтаялсан бу гапни, Кўнми оз қолганга ўхшайди. Сендан илтимосим, ўрмонни ташлаб қўйманглар, Саман йўрғани авайла. Жонивор менга йигирма йил хизмат қил-ди. Ҳали у сенинг ҳам кўп йилгини ақин этади...

Эртаси кун Баҳром ака ҳаётдан кўз юмди. Бутун ҳаётини она-табнатга, унга яшатиш, яшар-тиришга бағишлаган табаррук инсонни ҳурмат-эҳтиром билан сўнгги йўлга қузатдилар. Эртаси-га Исмет ака ўрмондаги қад ёнғоқ ёнда ноҳуш воқеанинг устидан чиқди: саман йўрға овқилри-ни қўзганча ўлиб ётарди...

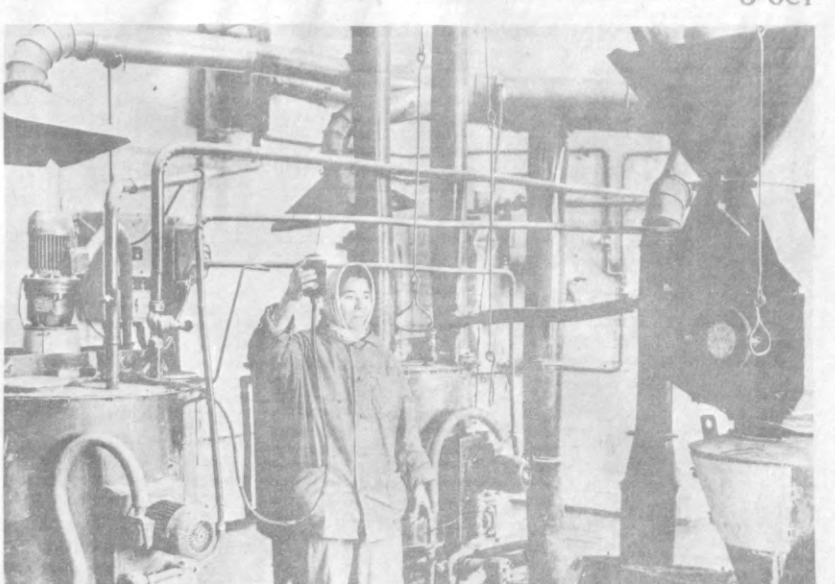
Йиллар ўтди, Баҳром аканинг қалб кўри син-ган нихоллар фарзандларидек келмоқта эди. Унинг меҳр ардоғида қаддини ростлаб олган ме-вадан ва манзарали дархатлар бутуни кунга гўзал боғ-ўрмон. Эндиклида бу жой Нарпай районини эз-га бахаво ва сўлим маскан. Бундан беш йил илгари у меҳнатқашларнинг дам олиш масканига айлантирилди. Ленин зиёбони деб номланди. Боғ-ўрмон ўртасида пионерлар лагери ташкил этил-ган. Боғ четига қолхозчилар профлакторийси бунёд қилинган.

Эзгулик ҳаммаша халқ қалбини исқатади, инсон номини шарафлайди. Одайил, қамтарини, меҳнат-каш инсон Баҳром Содиков ҳам умрининг охири-гача ана шундай ишлар қўршоюнда яшайди. Қалби яратувчиллик меҳридан оташ олди. Бу оташ таф-тини у меҳнатга, дархатлар парваришига, боғ-ўр-мон барпо этишга бағишлади. Ленин зиёбониде-ги ҳар бир дархатда Баҳром ака юрагининг қўри, кўзининг нури, биланнинг кучи, эҳтиросини му-ҳаббатни бор.

Баҳром аканинг фарзандлари Нажим, Назира, Моҳира оталари барпо этган зиёбонга тез-тез келиб туришди. Саловетли ва сўлим дархатлар-га боқишаркан, уларнинг кўзи ўнгиде падар сий-мос, «ўрмонга боришим керак», «дархатларни суғориш зарур», «бугун ана дархат ўтказамиз» деган сўзларни тақорлаб туредиган севимли қилбоғоннинг ташвишли қиёфаси гадаленди. Чунки бу боғ-ўрмон Баҳром Содиковнинг мухаб-бат ришталари эркин ақл этиб туредиган ҳақиқий ҳайкаллар.

Нарпай район партия ва совет ташкилотлари зиёбоннинг бирор жойига Баҳром Содиков хо-тирасига атай ёдгорлик ўрнатилса, оромгоҳдан пионерлар лагерига унинг номи берилса хайрли иш бўларди. Чунки эзгулик унутилмаслиги, ҳам-маша қадрланishi керак.

Рисо ХУДОЙҚУЛОВ.

Ташкилотчи бўлиб ишлаган вақтдаги Баҳром аканинг ҳаёт тартиби.

Мусобақа Кундалиги

ЯНГИ МАРРАЛАРНИ КЎЗЛАБ

«Гўнча» тикучилик фабрикасининг иккинчи ҳафтада 9 та янги буюмлар турмуш қўлаб тикиб чиқарила бошлади. Бу билан социалистик мусобақа-нинг муҳим бандларидан бири — махсулот турларини янги-лаш мажбурияти бажарилди.

Цех коллективни меҳнат му-собақасида олдинда бормон-да. Бу ерда махсулотини қам-қўстисиз тайёрлаб, биринчи та-қдимнинг ўзидеки топширишга, илгори шу методларни ҳисоби-га меҳнат унвондорлигини кескин қўлайтиришга алоҳида эътибор берилмоқда. Натижада махсу-лотнинг 95 процентдан кўпро-ғи фабрика назорат хизмати ходимларига кўрсатилмай, тў-ғридан-тўғри савдо тармоқлари-га жўнатишмоқда.

— Ишларимиз ёмон эмас, — дейди цех бошлиғи С. Ахмедов. — Барча муаммоларни ўз вақтида ва тез ҳал этишга иш-тирокдамиз. Мақтабларни би-тириб келган 20 та қизин ўзи-миз бичиш-тиқишга ўргатдик. Улар ҳозир мушакил ишла-моқдалар. Махсулот танларини 0,3 процент қамқатиларни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз. Бу эса цехимизнинг молжавий аҳолини мушакил-лайд, моддий рағбатлантириш фондини бойлатади.

Бу йил — А. Темиршоева, А. Турсунова, А. Межметдинов ва бригадалари яхши меҳнат қилимоқда. Уларга эргашиб

меҳнат қилаётган иккинчи цех коллектив ҳам яхши натижа-ларга эришмоқда. Ҳозир ана бир янгиликни — қурилиш о-ради қатнашчилари учун фор-мали юстиаллар тикиб чиқ-аришни йўлга қўйишга тайёрла-наямиз.

Чирчи, Тошкент области.

БОЛАЛАР ФОНДИ ХИСОБИГА

КПСС XXV съезди номли Бухоро тўқмачилик комбинати 2-йилгўна-тўқма фабрикасининг иккинчи миқддан ортқ иш-чи, хизматчи, миқневор ва те-хник В. И. Ленин номи Совет болалар фондига пул ўтказиш қилиб, 75 миқ метр-дан ортқ газлама тўқиб чиқ-аришди.

Ҳамма катта иштиёқ, зўр рағбат билан меҳнат қилди. Йилгўруч Зулхумор Қорам-това, лентачилардан Мухаббат Қозимов ва Майсара Гадове, тўқувчилардан Зубайда Аҳме-дова, Мукаррам Соттеева, нормадигидан ортқча дастгоҳ-ларин бошқаришда катта таж-риба тўплаган боқша ишлаб чиқариш илгорлари юксак унвондорликка эришдилар.

Коллектив қарорига кўра, шу кун ишлаб топилган маблаг-нинг ҳаммаси Совет болалар фондига ўтказилди.

ГўТАГ.

Тошкент областадаги Тўйтепа маккажўхори саралаш заводи коллективни уч сменада ишлашга ўтди. Корхонани реконструкция қилиш, ишчи ўрнинларини аттестациялаш ва меҳнатни ташкил этишга таъминлаштиришнинг бош-қа тадбирлари шунга имкон берди. Натижада 18 ишчи бошқа вазидаларга ўтказилди, меҳнат ҳақи 40 процент қўлайди. Заводда тайёрланаётган маккажўхори уруғлиги-га фақат Ўзбекистонда эмас, балки Украина, Грузия ва бошқа қардош республикаларда ҳам талаб катта. Корхона ишчи-хизматчилари йилига 12 миқ тоннага яқин уруғлик жўнатишляпти.

СУРАТДА: заводнинг реконструкция қилинган ишлаб чиқариш участкаларидан бирида.

Г. ПУН ФОТОС. (ЎТАГ).

Алишер Навоий таваллудининг 547 йиллигига

ҚАЙТА ҚУРИШИМИЗГА ХИЗМАТ ҚИЛАЁТТАН ДАХ

УЛУС ТИЛИДА ВАДИЛИДА

Ўзбек халқ оғзаки ижодиётида Алишер Навоийнинг ҳаётига доир ҳикоятлар, ривоятлар, эртаклар анчагина. Филология фанлари доктори М. Муродов нашрга тайёрлаган «Алло-малар ибрати» китобида Алишер ва унинг оилавий муносабатлари оид воқеалар ҳақидагина гап кетмайди, балки шоир бадий образининг янги қирраларини очиб берувчи ижтимоий фаолияти ҳам баён этилган.

Масалан «Навоий ўтди кўчадан» ҳикоясидаги баёнга кўра Алишер билан Ҳусайн Бойқаро ёшликдан қалин дўст экан. Ҳусайн подшо бўлиш ҳаёлига тушиб, суворий тўплаб, жанг-суронлар қилиб, подшоҳ бўлибди. Алишер шоирлик қўлига тушиб, узоқ бир шаҳарга ўқибди бориб, машҳур бўлиб қайтибди. Халқ уни шоду хушамлик билан қарши олибди. Подшо уни йўллабди.

«Юмушлар кўчиди», — деб ўйлаган шоир севимли маъшуқаси Гулини эргаштириб подшоҳ ҳузурига йўл олибди. Аммо у подшоҳ шаҳарнинг ўртасида бог барпо этириб, унга туташ кўчалардан ўтган оддий халқни наволаштин олат қилганидан хабарисиз экан. Алишер ва Гулини посбонлар тутиб, шоҳнинг ёнига олиб борибди. Ҳусайн Алишерни танибди-ю ўз ҳукмида турма-са, аёвонари олдига бебур бўлиб қилишдан қўчиб, шундай дебди:

— Ҳой, мусофирлар, «Бог кўчадан» юриб гуноҳкор бўлибсизлар. Мен сизларни зиндон қилишим керак. Лекин бир саволимга тўғри жавоб берсанлар, гуноҳларингиздан ўтман. Саволим шу: «Бир сўз дедингиз, унда ўзинг билан аёлингизнинг исми, нима сабабдан бог кўчага кирганингизни айтишсин. Навоийнинг менга ҳама аёвонарига маъқул бўлсин».

Навоий бир дақиқа ўйла-

ниб турибди-да, ушбу бай-ларни айтибди:

«Навоий ўтди кўчадан пиде ёри билан. Киши балога қолурми ўз иштиёри билан. Богбонни дўст дебон келдим кўчабоғи билан. Авф этсалар, кетгумдир Гули — ерим билан. Шунда: Ҳусайн: «Кечиринг дўстим!» — деб Алишернинг кучоғига отилибди.

Бу ҳикояда дастлаб кўча ташлаиб турадиган нарсани Алишернинг Машҳад, Самарқанд тахсилдан сўнг Ҳиротта етук шоир сифатида қайтганилиги халқ тушунчаларига мос равишда ифода қилинган. Иккинчидан, «ишқ» муҳими, подшоҳнинг мамла-литдан қорозлиги аниқлаш-лади. Демак, халқ Алишер-ни ёшлик пайтлариданоқ иж-тимоий адолатсизликка қар-ши қўрашган шахс сифатида таниган.

«Донлар ибрати» китоби-даги «Нотун гумон», «На-воий билан Ҳусайн Бойқа-ро» ҳикояларида Алишер-нинг оила қўраганилиги би-лан боғлиқ масала кўтари-либ, сарой аёвонарининг шу борада Алишерга ифво қи-лишлари ва уларнинг бош-пошларини очиб берилади, шоирнинг бадий мушоада-лар марҳумида ҳаёт ҳақи-қатига жиддий эътибор би-лан қараганилиги ҳаққоний тасвирланади.

Алишер Навоийнинг кам-бағалпарварлиги ва шу ма-садларини кўзлаб «Сафоя», «Шифоя» каби ўйлаб хайр-ли бинолар қурдирганилиги тарихий ҳақиқатдир. Унинг бундай фуқаропарварлиги жиддий ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эга бўлиб, у Шарқда илгор бадий-эстетик фикр тараққиётига акс садо бермай қолмади. Бундан ташқари, агар биз Алишер Навоийнинг бу хилдаги фаолияти билан жамиятнинг

Алишер Навоий устози Абдурахмон Жомий ҳузурда. Маҳмуд ЖУРАЕВ чизган расм.

илмий-маданий ҳолатини ах-шланиш кўзда тутганилиги эътиборга олам, унинг ўз даврига нисбатан го-ят илгариллаб кетганини кўра-миз.

Ўзбек халқ оғзаки ижоди-ёти намуналаридан бўлган «Одамий эрсанг...» ҳикояси жуда машҳур. У матнун тарихий воқеалар замирида юзага келган бўлиб, маъмуни куйидагича:

Мир Алишер Навоий ёши бир жойга етиб қолганда ҳаж сафари ҳаёлига тушиб, подшоҳдан бир неча бор рухсат сурайди. Лекин рад жавобини олади. Бир гал унга шоҳ (Султон Ҳусайн Бойқаро) очилмасига:

«Сизни улусни бошқариш қийин. Аёвонарига ишонмай-ман, пайимни қирқиб мақ-садида бўладилар. Дўст деб билсангиз, мени ёлғиз таш-

лаб, ҳеч қаёққа кетмангиз», — деб айтди.

Орадан бир неча йил ўтган, у ҳаж сафарига ижозат олиб ҳовлисига келса, ҳу-нармандлар, сайят ва илм ахли, оддий халқ ниямоянда-лари уни кутиб туришган экан. Улар ҳаж ҳусусидаги Алишер Навоий ахлини эши-тиб, уни бу йўлдан қайта-ришга келган эканлар. Лекин бу ўринда татқиқлаш лозим-ки, агар подшоҳ ўз ман-фавитини кўзлаб, салтанатда-ги Алишернинг ҳажга боришига монелик қилган бўлса, халқ вакилларининг ниятлари ўз-гача эди — улар юрт тинч-лиги бўлишига, яна нозақ қон-тўкишлар бошлангани, деб ҳа-қанди.

Алишер Навоий ҳаёти ва ижтимоий-сиёсий фаолияти халқ оғзаки ижодиётининг нодир дурдоналарига айлан-гани белгиз эмас. Зеро, буюк мутафаккир фақат ўлмас асарлари билангина эмас, балки турмушдаги шахсий ибрати билан ҳам халқимиз қалбининг тўридан жой ол-гандир.

Н. АҲМЕДОВ,
филология фанлари
кандидати.

СОКИН ХУРОСОН

Барот БОЙҚОБИЛОВ

Улуғ Ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоий мураккаб даврда яшаб ижод қилди. Шоир Барот Бойқобиллов унинг серкирра, сермазмун умр йўли, сиёсий ва ада-бий муҳити, элу юрт мустақиллиги ҳамда фаровонлиги учун олиб борган мардонна кураши ҳақида ҳикоя қилувчи «Сокин Хуросон» шеърини романнинг учинчи китоби-ни ёзиб тугаллади.

Мазкур асарнинг аввали — «Нотунч Хуросон» ва «Шуқудли қарвон» шеърини ро-манларини китобхоналар илиқ кутиб олган эдилар.

Қуйида янги шеърини романнинг бир қўшиғи билан газетхонларни таништиришимиз.

ИККИНЧИ ҚЎШИҚ

Тахтгоҳ, Султон билан шоир суҳбат,
Суҳбатин беэаммиш олам ҳикмати.
Кўнгли ноёсоний қайтса-да Балхдан,
Султон боши кўйда шарофин бахдан.
Қўлнда — Улуғбек мизронинг «Экин»,
Не мизро, дунёдан самонинг «Экин»,
Қувонч қонини жўшиб, тўйғуси шаффоф,
Кўзга суриб уни қилади тавоф.
Деги: «Нотунч афдор буюк нисондин,
Факрига афлордур ганим маҳондин»,
Навоий қалбиде фахр қўшиб,
Улуғ мақсад эрур унинг йўлдоши:
«Асрамак лозимдур «Экинни қароғде»,
Еритгай истиқбол йўлини қароғде!»
Жаноб Машҳадий ҳам нисондор бўлса,
Кўчириб берсалар бир неча нуска.
Нужум ишқи ортмиш мударрисларде,
Ўқитмак шарофдур мадорисларде.
Топилар баҳраманд бўлсалар андин,
Не тоғ, Ҳирот олса зоб Самарқанддин.
Ҳазратни Ўлғубек ёқиб кетмиш шам,
Кошкин ёқиб турса Хуросонда ҳам.
Келанмак насллар мунжажидини шод
Расад биносини қилсалар бунде»,
Султон мамнун бокди «Экинни қарақлаб,
Дилнда Навоий маҳрин ардоқлаб,
Деги: «Сўзларингиз таҳсинга лойиқ,
Буклиса-да, вале синмай ҳақойиқ.
Улуғбек мизронинг қатл этган даврон
«Экиннинг» олдиде қолди нотавон.
Қўлдан қўлга, элдан элга ўтмиш у,
Машриқ оламини нурдек тутмиш у.
Жон ичра асраймиш аниқ, қўнмас гард,
Жаноб Дарвиш Али бўлғай жонпарварде.
Шоир хурсанд, унинг нисни, ахир,
Султон маҳрин тушиб топқандир қадр.
Бебаҳо китоблар иккида унинг,
Не илқ, Хуросон мулкида унинг.
Ул «Экин» жондан зиёда қўрғай,
Мунжажиди кашфини кўзига сўрғай.
Султон мақсад бошини ёқиде да хуррам,
Мулоқот боғини айланди кўркам:
«Шоирин даврондин ҳол сўрай дебон
Дил сизни тилади Балхдин қайтган он.
Аҳмад Муштон гарчи кўтармиш нисон,
Жанг қилмай, Балхдин ул топширди осон.
Улуғ оғасини қилиб ҳўқмдор,
Ҳиротга ошиди барқдек шаҳрёр.
Жанобим кўзиде илҳом қавқаб,
Истифҳо баҳона, озоқ қўш қаб,
Чарб уриб юргайдур ижод боғиде,
Ҳазил мавлисини қўлиб доғиде!»
Иккинчи табасмури қилди Навоий,
Султон не десонки — биди Навоий:
«Ижод қилмоқ ҳўшдир инзаватдин, шоҳин,
«Биноий хайр» ҳам факир дилгоҳин.
Дил қуши чинқандек олтин қавқасдин,
Тан — роҳат қасрида, айрар нафасдин.
Вақт қадри баланд билонқосин,
Ким ани бой берса, там солғай соя.
Умти кетмақаддур олтиндек дамлар,
Қўнгулини ўрташми ўқинч, аламлар.
Зубе дамлар ҳақин — икфим узра тоғ,
Не тоғ, нотаовон дил кўзғусида доғ.
Дил майлига қўлоқ осмай, қлоқ йўқ,
Вақт шаҳаншоҳдур, бошиде тож йўқ.
Султонга ҳўш ёқди Навоий сўз,
Қўнгулида эриди қудрат муз.
Қўзлариде ёнди орзу қўнқулаб,
Бир олий умидга эди тутқун қалб:
«Азизим, бу қўнгул истаги баланд,
На бўлғай, қилсалар анга жон пайванд.
Бўстондин энг ҳўш бўй гуллар узсалар,
Мулк доғини ёйғали девон тузсалар.
Хуросон шўхрати Машриқини тутса,
Не Машриқ, садоси Мағрибга етса»,
Гул ёзган сингари умид гўнчаси
Ечинди шоирнинг дил тугунчаси:
«Подшоҳ ҳазратларини орзуси улғур,
Мақсад тоғи узра қадардилар тўғ.
Осийиш дамларга илқаб бу факир
Девонига улус қўлдин мунтазир.
Мавлоно Жомий ҳам орзу қилмишлар,
Фурсат етди дебон қўнгули билмишлар.
Ҳазрат олийларни этси иноят,
Факир хурсанд бўлғай сиздин ниҳоят.
Девон тузмак сиз эмасдур осон,
Анинг ишқи бирла ҳузур билмас жон.
Султон изларига қўлги ёйилди,
Раҳмано бўлгандек қўнмак келди:
«Шоирин давронини не этси мурод
Салтанат номинди қилғаймен бунде,
Фароғат боғиде ижод этгайсиз,
Элу юрт ташвини лек унутгайсиз.
Латиф ашҳор бирла шод қилсангиз, бас,
Мушкул дамда бўлғай факир қанафас.
Навоий шодланди — гўбор йўқ дилда
Ва лекин шоирнинг умиди элде:
«Орада бўлмас эл-юрт ташвини,
Бир лавҳа ашҳораси ижодкор киши.
Эл билан, юрт билан шоир тиркидур,
Ишқи диллар аро олтин кўприқдур.
Қўз кўприк қабри шоир билан эл,
Алар қарор эрур иксли дилу тил.
Ташвинсиз ашҳор факрига етдур,
Элу юрт ташвини анга қанотдур»,
Султон қўлқў қилди, кўриб азизини,
Олтин илга тизди мақсад наззини:
«Шоирга шарофдур Ватан хизмати,
Улусда баланддур шоир кизати.
Ва лекин жанобим тари этиб ани,
Сокин ижод боғи бўлиш маскани.
Давлатнинг ташвини қолмиш факирга,
Бул юкин ким торғай мен билан бирга!
Узларидан улғур таъин тоғин йўқ,
Не тоғим, ишонини дўст-ўртоғим йўқ!»
Шоир ачингандек бокди султонга,
Алам-иштарлариде қадалди тоғга:
«Биламеи, аёвонари дўст эмас ағёр,
Безъи назарингиз қўз ҳамда айёр.
Айирлар — ақидердек, нафслари ўқон,
Домига илниса, омон қолмас жон.
Беклар қашқир қабри йирқич ва ёвуз,
Пайт тоғса, жонингиз қилур таъовуз.
Мулдорлар қолмишас бўлма илдонин,
Нафс учун тоншар дину нмотдин.

Ҳокимлар болодан қилмағай ҳазар,
Текни унса, ютар, гарчи у заҳар.
Қозмо мироблар бўқаламундур,
Илкнинг ювганда силқиб сабундур.
Шакли-шамойли гарчанди нисон,
Алардин юз қатла ахшдур ҳайвон.
Устаси фарангдур муомалада,
Қотилдин фарқи йўқ муқоталада.
Ича қора, юзи сертабассумдур,
Дилда адоват, сертабассумдур.
Ўёнинг алайди итдек дум қисқ,
Мансабга миндини, кўрсатар қилқи!
Ҳатто, отасини танмай қўрар,
Не ота, онага ётдек ўқарар.
Фикс-фужур уқсин қўзғашиб пилқон,
Бир-бирини гажиди зиндан беомон.
Фитналар майдан гарин бошлар,
Ичлариде ёнур кин оташлар.
Зохран нисондин, дўст ўртоқдек,
Учраса, бундан кетдики йорқ.
Бир қадм ёндин кетдики йорқ,
Бир қадм кўзга турмиш турғай чўқ,
Бўхтон тошин отиб, қилар ядрор,
Шўнақа, султонин, ақли аямдор.
Йирқичлар ичинде нисон қолпон,
Яшашга мавбурдур чорасиз султон.
Саройда қолмасиз ўзингиз танқо,
Мушкул дамда факир бўлғай жонфизо!
Ташқунор бошини эгиде да султон,
Муравват боғиди гўл эгди эҳсон:
«Расмий хизматдин сиз озодакс, аммо,
Қадрингиз этгаймен ани мулло.
Чўқин, давлат сизни олимас нафас,
Осийиш ижоддин улғур, муқаддас.
Сиз учун элу юрт ташвини бор,
Кифтингизда даврон юмшларин бор.
«Улуғ амир» деган энг олий унвон
Жанобим номини безар дурсмон.
Барча орзу қилур бу марбатан,
Эл ҳавас этгандек қўлқўр Қавқан.
Улуғ унвонингиз муборак бўлғай,
Салтанат доғинди эл дарак бўлғай!
Шоир ҳайрон эди, пол эд тамом,
Сўзлай деса, келмас тилига қалом.
Бош эгиб, султонга қилди да қўлқў,
Игна билан гўё қазиди қудуқ:
«Тажайор боғиде факир аёлашди,
Ади йўлқи қалб, кўз қамашди.
Дер эдим, хизматдин зўрға қўлқўдин,
Судин қочиб, негиси, ўтга тутилдин.
Носоз қилсалардин дил бозиб кетмиш,
Не безиб, чоқ-чоқ у, қон сизиб кетмиш.
Ушлар юзини қўрмас дебон
Истифҳо сўрашми факир беомон.
Суҳбатин эшитмам — қардир қўлоғим,
Даврасига бормам — шалдир оёғим.
Аммо, қўришмин қилғаймен ҳавас,
Аларнинг соғини қўнгули жўр эмас.
Иблислардин айвон жаҳон айвон,
Заҳар солди негиси оби ҳайвон!»
Ўзга жаҳон йўқдур кетсам бош олиб,
Айшин сурса бунде маълунлар қолб:
Зулукдек сўрсалар улус қонини,
Дажнолдек бузсалар жондонини.
Жаллолдек узсалар бошини тандин,
Азрондек қилса дастор қафандин!
Не чора, султонин! Ҳаёт қозини
Ўтча пишғай одамат қонин.
Элу юрт нисонини ўйлаб бу факир
Ризодур, бўлмак бату амир қабри!
Миннатдор қўнғини тикди да шодон
Садокат тахтини бозатди султон:
«Биноий хайрлар қўрғай деб элга,
Ҳайрат қашқарини боғласиз белга.
Ҳирой жанобини безаб исли неғ,
Офтобин қайратга солса анги кент.
Эшитдин Сўхайли жаноблариди,
Бебаҳра қолмай деб савоблариди,
Азм эгди: бергаймен ани сўроғол,
Орзулар боғиде қўрсатини намол.
Дил яқраб, Гўзроғо янгили масканда
Ясағайсиз хоали-миорат анда.
Боғлар барпо қилиб, сайр этгайсиз,
Нокаслардин ўзини йорқ тутгайсиз.
Ижидини ҳам ёр-қўз қилғум нисот,
«Биноий хайрдини эрси қикот!»
Мева бермағучи орзу нисонин,
Ўзини очмағучи мақсад қилонин,
Мурод хизрини то бўлмағучи чош,
Мамнун боқмағучи раҳмат деб қўш,
Умид бонисига бўлиб дурдодур
Факир ҳам сиз қабри этган жон нисор.
Салтанат узатгай нажот илкнин,
Не тоғ, жаннат қилса шоир мулкнин!
Навоий султонга айтди раҳматлар,
Дилда қўзғалди эзуғ рағбатлар.
Қалб жўшиб деги: «Улуғ султоним,
Азозил макридин оғдурда жоним,
Нетайимки, қиллолмак замонасозлик,
Факирга азалдин ётдур носозлик.
Ўқингизга айтғум не бўлса, ахир,
Сиздек султонимдин дилдаде фахр.
Аммо орамизга солишиб нифоқ,
Ҳанимлар қайрашиб туршир пилқон.
Гумон булутдин дил қўзи қора,
Иғо ниситаридин бағримиз поре.
Зеро, ақил-надор бағримиз дастур,
Қўз очқ одам кезар ислин ағр.
Қўр илкдин тутса қўроқлар агар
Ҳафлат кечасиде санчиди ханжар.
Қўтғурган ил қабри қолмас ошор,
Фитна қилиб, қўрар сиртқон ила дор.
Нокаслар уруғи қўнмайсиз деб,
Кишилик уйига башар бергай зоб.
Бу уйга битта гўш қўнқоқ ҳам бахтдур,
Остонасини кент туғун татқадур.
Факир гулши аро қилғай сайр,
Умрини безар шеър, «Биноий хайр»,
Султон ҳавас билан бокди бахтиёр,
Навоий азмиди дил бегубор.
Шоир меҳр оини юзи узра доғ,
Не доғ, дўст боғиде ил жасмин зог!

1. Оби ҳайвон — чашме суви.

Редактор А. Г. МУХТОРОВ.

АЛИШЕР НАВОИЙ ҒАЗАЛЛАР

Ул пари кўйида мен девонани банд айлангиз,
Банди-бандим зулфин замирига пайванд айлангиз.

Халқ тарки ишқ айларга мен дилхастаним
Элтурбў олам элга мушбик панд айлангиз.
Телба қўнгул топсангиз, эй ёр кўйи итлари,
Тўш-тўшидан тортибон паркенд-паркенд айлангиз.

Бодан ишқ усру маст этмиш мени,
Эй дўстлар,

Жомима афюн эзиб бирдам хираманд айлангиз.
Ингласам аччиғ малул ўлмоқ недур,
Эй хўблар,
Ҳазл учун гоҳи боким сиз ҳам шакарханд айлангиз.
Ишқ баҳрида дурн васл истаманг,
Эй ахли дард,
Қўнгулнинг ул нақд ёди бирла хурсанд айлангиз.
Қилсангиз тасвири Лайли ҳуснин ул ойдек сизангиз,
Эй ахли дард,
Лек Мажнунини Навоий бирла монанд айлангиз.

Кеча келгумдур дебон ул саран гўлру келмади.

Кўзларимга кеча тоғ отғучи уйқу келмади.
Лаҳза-лаҳза чинқиди чекдим йўлдан нитзор,
Келди жон оғзимга, ул шўн бадхў келмади.
Оразидек ойдин эркинда гар эди иштиб,
Рўзгоримден ҳам ўлгонда қароғу келмади.
Ул париваш ҳажрида ким йиғладим девондор,
Кимса бормукин, анга кўрганда қўлғу келмади!
Кўзларимдини неча суз келгай деб ўлтурмам мени,
Суз келмади.
Ким бори қон эрди келган бу кеча,
Толбин содиқ топилмас, йўқса ким қўйди қадам
Йўлга ким аввал қадим машҳур ўтди келмади!
Эй Навоий, бода бирла хуррам эт қўнгулг
Уйқу,
Не учун ким, бода келган уйга қайғу келмади.

Ким десам бир қатлақини шўх ситамқорини
Будур.
Ким азал наққош ул рухсори
Гулгун суратини,
Бир алиф шаклида чеким қадди
Мавзун суратини,
Ишқда бўлғум бу жихат кўрганда
Мафтун суратини,
Гарчи мен нобуд бўлдим эй ки
Мажнун суратини,
Сафҳада қилдим рақам балким
Намудорини будур.
Умр ўтуб турдун агар чанде вафода
Устивор,
Топмадим қўйида бир сотқини қўнғича
Эътибор,
Нетгум эмди турмасе озурда
Жонимда қарор,
Сабр ила шавқини айлал ара қилмон
Бўлса ёр,
Ишқ иқболда найлайкин йўқу борим будур.
Дахр аро ҳар кимки андуҳлик билонлигини
Билар,
Дардсизлиқдин қочурмам эл аро ифшо қилар,
Шавқ теғи эрди ул муғбача бағрим тилар,
Мушқинини муҳлисини кўфрин тариқадини
Тилар,
Ўзлуқимдин ристасини узамкин аунорини
Будур.
Фурқат ул бемеҳр шавқини зулмидини
Очилма айб,
Бошинга юз минг бало ёғдурса ҳам
Айрилади айб,
Ошиқ эрсанг зинда расводик бу йўлда
Билма айб,
Эй Навоий, истасанг зулфини паршишон
Қилма айб,
Найлайин саржоми бахти сияҳторини
Будур.

Хулас, барча шоирлар Навоий асарларидан
Илҳомланганлиқларини сингари Фурқат ҳам ун-
га эргашиб, илҳом олиб, ғазал ва мухаммас-
лар ёзган.

Шоирнинг Навоий ғазалига ушбу мухаммаси
ҳам унинг меросини ўғанишда, асарларини
нашрга тайёрлашда адабиётшуносларимизга
хизмат қилади, деган умидимиз.

Рустам КАРИМОВ,
Тожикистон ССР Ҳисор педагогика билим
юртининг ўзбек тили ва адабиёти ўқиту-
чиси.

дин гул узуб, гоҳи наът нахлестонидин самар-
чин бўлур эрдук ва баъзи вақт ишқ тавсифи
ва ҳусн таърифиде ғазал машқ айлаб ва гоҳи
қадимий шуаролар девонларидин бир шўх
ғазални топиб, анга ҳар қайсимиз алоқиде му-
хаммас боғлар эрдук».

Фурқатнинг Навоий ғазалларига ёзган му-
хаммаслари ана шу давр маҳсулидир. Ҳозирги
кунгача мана шундай мухаммаслардан утчаси-
ни билар эдим, холос. Яқинда иланишларини
миз натиқасида Фурқатнинг Навоий ғазалига
ёзган, қўнғилин газетхонларга маълум бўлма-
ган яна бир мухаммасини қўлга киритдик. Бу
мухаммас Тожикистон ССР Фирдавсий номи-
даги Давлат кутубхонасининг шарқ қўлме-
алари бўлимидаги 466-инвентар номерли қўл-
мада сақланмоқда. Мазкур мухаммас сарлав-
ҳаси «Мухаммаси Фурқат бар ғазали Навоий»
деб аталади.

Бу мухаммас қўнғилин газетхонларга но-
маълум бўлгани сабабли уни тўлиқ келтириш-
ни лозим топдик.

МУХАММАСИ ФУРҚАТ БАР ҒАЗАЛИ НАВОИЙ

Лаб уза зангори хат айдики нэхорим будур,
Мен дедим хизри масиҳдин топқон осорим
будур.
Вал оғизга айлагон иқдор анкорим будур,
Сарв уза гўл очтигини қад узра рухсорим
будур.

Жонга нутқ ўртоттиким лаъл ичра
гўлфори будур.
Суръат айлаб бошима гар келса ул
чобуксувор,
Деса сенму кеч бўлгон бу йўлда
иятзор,
Теғи бедодия чекиб бир шева айлаб ошкор.
Юз жафо, минг шўхлў қўз кўрса
ҳаддини қайда бор,

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Матбулат секретари — 33-09-93,
32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қўрилиши
бўлими — 32-56-34. Дехқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қўрилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт
бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлими — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» —
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»

Газета Центрального Комитета
Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском
и русском языках.